

Załącznik do Uchwały
Nr XLI/273/2014
Rady Miejskiej w Tarnogrodzie
z dnia 29 października 2014 r.

**Gminna
Strategia Rozwiązywania
Problemów Społecznych
Gminy Tarnogród
na lata 2014 – 2020**

Spis treści

1. Cel i proces tworzenia Strategii.....	3
1.1. Przesłanki i podstawy prawne opracowania GSRPS.....	3
2. Charakterystyka gminy.....	5
2.1. Podstawowe informacje o Gminie Tarnogród.....	5
2.1.1. Położenie geograficzne.....	5
2.2. Demografia.....	7
2.3. Dominująca aktywność gospodarcza.....	7
2.4. Strategiczne kierunki rozwoju gminy.....	10
2.4.1. Informacja o kompleksowej Strategii rozwoju gminy.....	10
2.5. System polityki społecznej w gminie.....	18
2.5.1. Czym jest polityka społeczna i dlaczego strategia dotyczy polityki społecznej.....	18
2.5.2. Instytucje zajmujące się polityką społeczną w gminie w poszczególnych obszarach.....	19
2.5.3. Dotychczasowe formy pomocy i świadczeń w poszczególnych obszarach polityki społecznej.....	20
2.6. Źródła podstawowych problemów społecznych i ich identyfikacja.....	32
2.6.1. Analiza obszarów polityki społecznej:.....	32
2.6.2. Katalog zidentyfikowanych problemów społecznych w gminie.....	39
2.7. Kapitał społeczny gminy.....	41
2.7.1. Inwentaryzacja zasobów gminy.....	41
2.7.2. Analiza SWOT.....	41
3. Kierunki rozwoju gminy.....	43
3.1. Wizja rozwoju społecznego.....	43
3.2. Misja rozwoju społecznego.....	44
3.3. Cele rozwoju społecznego.....	44
3.3.1. Sformułowanie celów głównych oraz sposobów ich osiągnięcia.....	44
3.3.2. Cele szczegółowe.....	44
3.3.3. Podmioty uczestniczące w realizacji celów:.....	46
3.3.4. Środki na realizację celów.....	47
4. Zarządzanie realizacją Strategii.....	47
4.1. Określenie osób odpowiedzialnych za koordynację wdrażania Strategii.....	47
4.2. Zapewnienie spójności strategii z innymi dokumentami strategicznymi.....	49
4.3. Monitoring strategii.....	49
4.4 System oceny i aktualizacji strategii.....	49
4.5. System aktualizacji strategii.....	50
5. Podsumowanie.....	50

1. Cel i proces tworzenia Strategii

1.1. Przesłanki i podstawy prawne opracowania GSRPS

Opracowanie gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, wspierania osób niepełnosprawnych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka – po konsultacji ze społeczeństwem – należy do zadań własnych gminy (art. 17 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2013 r., poz. 182 z późn. zm.).

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Tarnogród to dokument programowy, który w sposób zaplanowany i celowy umożliwi realizację zadań gminy w obszarze polityki społecznej w latach 2014 – 2020.

Zadaniem strategii jest wytyczenie kierunków działań, które służyć mają rozwiązywaniu niekorzystnych zjawisk społecznych będących przedmiotem analizy w niniejszym dokumencie oraz inspirować podmioty działające w obszarze pomocy społecznej do wyszukiwania rozwiązań trudnych problemów społecznych.

Konieczność uchwalenia strategii przez samorząd terytorialny reguluje ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2013 r., poz. 182 z późn. zm.) jako zadanie własne gminy o charakterze obowiązkowym. Zgodnie z art. 17 ust. 1 pkt 1 – do zadań własnych gminy należy: opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.

Niniejsze opracowanie przygotowano w oparciu o obowiązujące przepisy prawa, dokumenty programowe i informacje z działalności jednostek organizacyjnych gminy Tarnogród.

Strategia jest zgodna z dokumentami strategicznymi szczebla powiatowego, krajowego, wojewódzkiego, w tym ze Strategią Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020, a także ze Strategią Rozwoju Województwa

Lubelskiego na lata 2014-2020 oraz Regionalną Strategią Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 roku.

Różnorodność problemów społecznych występujących w Gminie Tarnogród powoduje konieczność wzięcia pod uwagę także innych aktów prawnych, które mają istotny wpływ na konstrukcje dokumentu i rozwiązywanie zadań społecznych w przyszłości.

Są to m.in.:

- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2010 r., Nr 234, poz. 1536 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2011 r., Nr 43, poz. 225 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2013 r., poz. 674 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2012 r., poz. 1356 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r., nr 127, poz. 721 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2012 r., poz. 124 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2013 r., poz. 135 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r., nr 180, poz. 1493 z późn. zm.),
- uchwała nr 85 rady ministrów z dnia 27 maja 2014 r. w sprawie ustanowienia rządowego programu dla rodzin wielodzietnych (M. P z 2014 r., poz. 430).

Oprócz w/w aktów prawnych przy realizacji strategii należy również odwołać się do ustaw i aktów wykonawczych z zakresu ochrony zdrowia, oświaty i edukacji publicznej, budownictwa socjalnego.

2. Charakterystyka gminy

2.1. Podstawowe informacje o Gminie Tarnogród

2.1.1. Położenie geograficzne

Gmina Tarnogród położona jest w województwie lubelskim w południowej części powiatu biłgorajskiego na Płaskowyżu Tarnogrodzkim w pobliżu terenów chronionych w otoczeniu Roztoczańskiego Parku Narodowego i Krajobrazowego Parku Puszczy Solskiej. W jej skład wchodzi miasto Tarnogród oraz wsie: Luchów Dolny, Luchów Górny, Wola Różaniecka, Różaniec Pierwszy, Różaniec Drugi. Od południa gmina graniczy z województwem podkarpackim. Jest oddalona od siedziby województwa to 105 km, a od siedziby powiatu 20 km. Najbliższe przejścia graniczne (z Ukrainą) znajdują się w Dorohusku, Zosinie, Hrebennem, Korczowej i Medyce. Teren gminy przecinają dwie drogi wojewódzkie nr 835 Lublin-Wysokie-Biłgoraj – Sieniawa - Przeworsk i nr 863 Kopki – Krzeszów – Tarnogród – Cieszanów.

Powierzchnia gminy wynosi 114 km², z czego 52,7% to grunty orne, 25,5% lasy, 15,7% łąki i pastwiska, tereny zabudowane zurbanizowane 2,5%, tereny komunikacyjne 2,3%. Obszar miasta zajmuje powierzchnię 11 km².

Środowisko naturalne, dzięki oddaleniu od większych ośrodków przemysłowych, jest czyste i wolne od skażeń. Od kilku lat obserwuje się systematyczny spadek ilości emitowanych zanieczyszczeń, co związane jest przede wszystkim z modernizacją systemu opalania (zwiększenie sprawności urządzeń oraz zmiany źródła energii: węgiel, koks, na gaz ziemny).

Architektura.

W architekturze miasta jak i w licznych zakątkach gminy znajdziemy miejsca obrazujące historię i pradawne dzieje mieszkańców, jak również dowody kultywacji tradycji XVI wiecznego miasta Tarnogród. Najcenniejszym z punktu widzenia wartości zabytkowych obiektem jest, znajdujący się w Tarnogrodzie modrzewiowy Kościół Św. Rocha, zbudowany w 1600 r. Jest najstarszym drewnianym kościołem na zamojszczyźnie i jedynym kościołem, jak to nazwano „z otwartą kruchtą

XIX wieku". Warty uwagi obiektem o randze zabytku jest znajdująca się w bliskim sąsiedztwie Urzędu Miejskiego, XVI wieczna Synagoga. Zdeprawowana podczas wojny, po jej zakończeniu mieściła magazyn GS. W latach 1985 - 1990 przeprowadzona została gruntowna renowacja budynku z przeznaczeniem na bibliotekę. Dziś oprócz księgozbioru, w obszernym wnętrzu z żaglowym sklepieniem wspartym na czterech potężnych filarach znajduje się Regionalna Izba Pamięci. W budynku tym mieści się również Galeria, w której odbywają się wystawy organizowane przez tutejszy Ośrodek Kultury. O dawnej funkcji budowli przypomina zachowany przy wschodniej ścianie, polichromowany Aron Hakodesz - rodzaj ołtarza, w którym niegdyś przechowywane były święte pisma, tzw. rodały.

W Tarnogrodzie znajduje się Kościół Parafialny Pod Wezwaniem Przemienienia Pańskiego. Powstał on w latach 1750 - 1777, wzniesiony w stylu barokowym, według projektu architekta Bernarda Morderera, z pochodzenia Niemca powszechnie występującego pod nazwiskiem Meretyn (Merettini). Bogactwem kościoła Tarnogrodzkiego jest wielki ołtarz z II połowy XVII wieku, przeniesiony tu w 1783 roku z Kolegiaty Zamojskiej.

Ołtarz ten posiada dwa oryginalne obrazy Domenica Tintoretta, zamówione dla Kolegiaty przez kanclerza Jana Zamojskiego w Wenecji, a sprowadzone do Polski w roku 1604.

Przy ulicy 22 Lipca, na wysokim wzgórzu stoi Cerkiew Prawosławna Pod Wezwaniem Św. Trójcy, wybudowana w latach 1850 - 1875. Wnętrze cerkwi jest polichromowane, a oddzielający nawę od prezbiterium ikonostas pochodzi z drugiej połowy XIX wieku.

Na osiedlu Błonie przy ulicy noszącej imię osadźcy Tarnogrodu Floriana Słaki, obejrzeć można Kopiec Kościuszki. Został on usypany w 1917 roku przez mieszkańców Tarnogrodu, by w ten sposób upamiętnić setną rocznicę śmierci Naczelnika.

Przy ulicy Lubaczowskiej znajduje się zamknięty cmentarz żydowski - Kirkut, którego powstanie datowane jest na przełom XVI i XVII wieku.

Atrakcyjne położenie stwarza dogodne warunki do rozwoju specyficznych form rekreacji, takich jak turystyka piesza, rowerowa oraz wypoczynkowa.

Ponadto walory turystyczne podnoszą bogactwo gminy, jakim jest nieskażone środowisko naturalne, piękne krajobrazy, liczne akweny wodne stanowiące doskonale warunki do wędkowania. Zadbane skwery i deptaki zachęcają do spacerów.

2.2. Demografia.

Na dzień 31 XII 2013 r. gminę Tarnogród zamieszkiwało 7069 osób, z czego mężczyźni stanowią 49,66 %, natomiast kobiety 50,34 %. W Tarnogrodzie mieszkało 3602 osób, natomiast w Luchowie Dolnym 603 osób, Luchowie Górnym 601 osób, Różańcu Pierwszym 864 osób, Różańcu Drugim 642 osób i Woli Różanieckiej 772 osoby. Ludność gminy w podziale wg ekonomicznych grup: 22,3 % jest w wieku przedprodukcyjnym, 58,8 % jest w wieku produkcyjnym, 18,9 % jest w wieku poprodukcyjnym. Osoby w wieku aktywności zawodowej stanowią 46,7 %. Liczba osób bezrobotnych to 253. Stopa bezrobocia wynosi 6,08 %.

W gminie Tarnogród nie brak dobrze wykształconej, młodej kadry pracowniczej. Poziom wykształcenia z roku na rok jest wyższy i dotyczy to młodych osób z wykształceniem wyższym.

Gmina Tarnogród posiada certyfikat Gmina Przyjazna Inwestorowi, co pozwoli na przyciągnięcie nowych inwestycji i stwarzanie nowych miejsc pracy, a co za tym idzie zmniejszenie liczby bezrobotnych.

W obecnych czasach główne źródła utrzymania mieszkańców gminy to:

- praca najemna 33,10 %,
- emerytury i renty 34,00 %,
- praca w gospodarstwach rolnych 27,80 %,
- pozostałe źródła 5,10 %.

2.3. Dominująca aktywność gospodarcza.

Gmina Tarnogród ma charakter rolniczy. Nie ma tutaj większych zakładów pracy. Większość zakładów pracy, istniejących do czasu zmian ustrojowych, w okresie transformacji nie utrzymała się w nowej rzeczywistości i uległa likwidacji. Nastąpił okres stagnacji i zastoju w życiu gospodarczym gminy. Obserwowane

ostatnio ożywienie gospodarcze, powodowane jest z jednej strony dużą aktywnością mieszkańców jak również korzystnym położeniem gminy Tarnogród. Dla poprawy wizerunku gminy oraz umiejętności jej prezentacji dla potencjalnych inwestorów, pracownicy Urzędu zostali odpowiednio przeszkoleni, a gmina Tarnogród otrzymała certyfikat „Gmina Przyjazna Inwestorowi”. Oferowana jest potencjalnym inwestorom obsługa na najwyższym poziomie. Realizując założenia Programu GPI utworzono Punkt Obsługi Inwestora, opracowano pakiety informacji niezbędnych dla inwestora, przygotowano bardzo interesujące oferty terenów pod inwestycje. Tereny są zlokalizowane przy ważnych szlakach komunikacyjnych, oraz uzbrojone w media.

Rolnictwo.

W Gminie Tarnogród funkcjonuje 1.228 gospodarstw indywidualnych o łącznej powierzchni 9.514 ha. Użytki rolne stanowią 7.519 ha, lasy 1.577 ha. Średnia powierzchnia gospodarstwa wynosi 7,7 ha. Główne uprawy to: zboża, ziemniaki, tytoń i owoce miękkie (truskawka, malina, porzeczka). Największy areal zasiewów stanowi pszenica - 1.270 ha, pszenżyto - 500 ha, owies - 440 ha, jęczmień - 449 ha i żyto - 333 ha. W produkcji zwierzęcej dominuje hodowla trzody chlewnej. 38 gospodarstw prowadzi działalność handlową, 23 przetwórstwo przemysłowe, 4 transport i magazynowanie, 6 budownictwo.

W ostatnich latach systematycznie wzrasta powierzchnia upraw krzewów owocowych i plantacji jagodowych. W roku 2013 uprawy te stanowiły 355 ha, w tym: agrest 2 ha, porzeczka 290 ha, maliny 30 ha, pozostałe to 33 ha.

Dodatkowym bodźcem do rozwijania i nasadzania nowych plantacji owoców i warzyw, stała się być możliwość wykorzystania funduszy z UE. Warto tu dodać, iż zgodnie z oceną Unii Europejskiej jak i władz polskich, region lubelski może otrzymać w ramach Funduszy Strukturalnych największe dofinansowanie ze wszystkich regionów w całej zjednoczonej Europie. Nie tylko mogą skorzystać z nich władze samorządowe, ale przede wszystkim rolnicy, którzy chcą rozbudować swoje gospodarstwo rolne.

Działalność gospodarcza poza rolnictwem.

Na terenie gminy działalność gospodarczą prowadzą:

- 276 podmiotów gospodarczych na podstawie zgłoszenia o wpis do ewidencji.

W grupie tej podmioty prowadzą działalność:

- 14 produkcyjną,
- 177 usługową,
- 85 handlową,
- 12 podmiotów gospodarczych na podstawie rejestracji sądowej.

W grupie tej podmioty prowadzą działalność:

- 4 produkcyjną,
- 6 usługową,
- 2 handlową.

Główni pracodawcy.

Największe zakłady pracy na terenie gminy:

- Przedsiębiorstwo Przetwórstwa Zbożowego „KAPKA” Sp. j.,
- Bioconcept-Gardenia Sp. z o.o.,
- Gminna Spółdzielnia „SCH” w Tarnogrodzie,
- Firma Usługowo – Produkcyjno – Handlowa „TARBEX”,
- P.P.H.U „Tarmet” Sp. z o.o.,
- F.H.U. MAT – BUD,
- Firma Wielobranżowa „ELEKTROMETAL” S-ka jawna,
- Gospodarstwo Rolne EKOWAR,
- INTER AUTO – TEST,
- P.P.H.U. SITARZ,
- P.P.H.U. ADOR,
- Zakład drzewny Cap Ryszard.

Wśród podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy Tarnogród ponad 32% zarejestrowanych jest w PKD w sekcji G (handel hurtowy i detaliczny oraz naprawa pojazdów samochodowych, motocykli, oraz artykułów użytku osobistego i domowego), następnie najliczniejszą grupę stanowią podmioty z sekcji F (budownictwo) – stanowią one 16,5% wszystkich przedsiębiorstw oraz z sekcji D (przetwórstwo przemysłowe), które stanowią 11% zarejestrowanych

jednostek. Najmniej podmiotów – 1% zarejestrowanych jest w sekcji H (hotele i restauracje).

Podjmując działania związane z rozwojem społeczno – gospodarczym gminy należy dążyć do wzrostu liczby przedsiębiorstw, a w szczególności w branżach kluczowych dla rozwoju Tarnogrodu tj. usługach rynkowych, przetwórstwie w tym przetwórstwie lokalnych płodów rolnych.

2.4. Strategiczne kierunki rozwoju gminy.

2.4.1. Informacja o kompleksowej Strategii rozwoju gminy.

Strategia Rozwoju Gminy Tarnogród na lata 2009 – 2015 została przyjęta uchwałą Rady Miejskiej w Tarnogrodzie.

Strategia jest narzędziem zarządzania, pozwala na wybór i zhierarchizowanie spraw oraz zorganizowanie prowadzenia swojej polityki. Służy wspieraniu i stymulowaniu pożądanym zmian w rozwoju oraz wskazuje sposób maksymalnego wykorzystania szans rozwojowych i minimalizowanie zagrożeń. Strategia określa cele programowe oraz wyznacza działania strategiczne zmierzające do osiągnięcia maksymalnych korzyści potencjału geo-gospodarczego. Ważnym elementem opracowania dokumentu było dokonanie, na bazie zebranych materiałów i informacji, analizy słabych i mocnych stron gminy, szans i zagrożeń. Występujące w gminie zasoby, zjawiska i procesy łączą się ze sobą w pewien system definiowany jako zbiór relacji zachodzących między nimi. Strategia może stanowić materiał promocyjny i ofertę wobec ewentualnych inwestorów i zewnętrznych instytucji pomocowych oraz stać się dla gminy bardzo potrzebną i dobrą płaszczyzną dialogu i dyskusji nad budowaniem wizji przyszłości.

Cele strategiczne oraz cele operacyjne i kierunki działań.

Cel strategiczny 1.:	Rozwój ekonomiczno – gospodarczy gminy
Cel operacyjny 1.1:	Tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości w gminie.
Cel Operacyjny 1.2:	Rozwój i modernizacja rolnictwa, w tym wspieranie rozwoju rolnictwa ekologicznego.

Cel Operacyjny 1.3:	Rozwój infrastruktury technicznej.
Cel Operacyjny 1.4:	Poprawa warunków socjalno – bytowych mieszkańców.

Cel strategiczny 2.:	Rozwój zasobów ludzkich oraz wzrost poziomu integracji społecznej.
Cel operacyjny 2.1:	Poprawa poziomu wykształcenia mieszkańców oraz dostosowanie kwalifikacji do wymogów rynku pracy.
Cel Operacyjny 2.2:	Zapewnienie dostępu do usług edukacyjnych oraz zdrowotnych.
Cel Operacyjny 2.3:	Aktywizacja społeczności lokalnej m.in. poprzez zwiększenie udziału mieszkańców w inicjatywach podejmowanych na rzecz rozwoju gminy.

Cel strategiczny 1.: Rozwój ekonomiczno – gospodarczy gminy

Cel operacyjny 1.1: Tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości w gminie.

Główne kierunki działania/zadania:

- Przygotowanie terenów inwestycyjnych.
- Wspieranie istniejących i potencjalnych przedsiębiorców w pozyskiwaniu środków na rozwój.
- Wsparcie doradcze dla przedsiębiorstw.
- Promowanie postaw przedsiębiorczości.
- Promocja gminy ukierunkowana na pozyskanie inwestorów zewnętrznych.
- Stosownie ulg i preferencji dla nowo powstających przedsiębiorstw oraz firm zwiększających zatrudnienie.
- Inne.

Cel operacyjny 1.2: Rozwój i modernizacja rolnictwa, w tym wspieranie rozwoju rolnictwa ekologicznego.

Główne kierunki działania/zadania:

- Poprawa efektywności gospodarstw rolnych, w tym m.in.: wspieranie procesu zwiększania areału gospodarstw.
- Dywersyfikacja działalności rolniczej m.in. w kierunkach: produkcji żywności ekologicznej, produkcji i przetwórstwa

owoców miękkich i warzyw, działalności ogrodniczej i sadowniczej, agroturystyki.

- Rozwój rolnictwa ekologicznego poprzez wspieranie gospodarstw produkujących żywność ekologiczną.
- Wspieranie przedsiębiorców działających lub podejmujących działalność w sektorze rolno – spożywczym.
- Wspieranie różnych form integracji producentów rolnych, np. grup producenckich.
- Poszukiwanie nowych rynków zbytu.
- Podnoszenie wiedzy i kwalifikacji rolników.
- Budowa i modernizacja dróg dojazdowych do pól.
- Inne.

Cel operacyjny 1.3: Rozwój infrastruktury technicznej.

Główne kierunki działania/zadania:

- Realizacja i wspieranie inwestycji drogowych, w tym m.in.: budowa i modernizacja dróg gminnych oraz dofinansowanie modernizacji dróg powiatowych (na podstawie odpowiednich umów pomiędzy gminą, a powiatem).
- Budowa dróg gminnych stanowiących alternatywne rozwiązania komunikacyjne umożliwiające połączenie pomiędzy poszczególnymi częściami miasta/gminy z ominięciem centrum Tarnobrodu.
- Budowa dróg gminnych na terenach nowych osiedli mieszkaniowych.
- Budowa, remonty i modernizacja dróg dojazdowych do pól.
- Budowa, przebudowa, remonty chodników.
- Rewitalizacja rynku w Tarnobrodzie.
- Przebudowa centrum Tarnobrodu celem poprawy dostępności komunikacyjnej oraz przyjaznego mieszkańcom, estetycznego i bezpiecznego zagospodarowania przestrzeni publicznej.
- Budowa, przebudowa i remonty parkingów.
- Budowa ścieżek rowerowych i tras turystycznych.

- Budowa pomocniczej infrastruktury drogowej służącej zwiększeniu bezpieczeństwa ruchu.
- Realizacja inwestycji z zakresu gospodarki wodno – ściekowej.
- Dokończenie budowy sieci kanalizacji sanitarnej w Tarnogrodzie.
- Modernizacja i remont oczyszczalni ścieków komunalnych w Tarnogrodzie.
- Dokończenie budowy kanalizacji sanitarnej w miejscowości Różaniec Pierwszy oraz budowa kanalizacji sanitarnej w Różańcu Pierwszym i Woli Różanieckiej,
- Budowa oczyszczalni ścieków obsługujących miejscowości Luchów Górny i Luchów Dolny.
- Budowa kanalizacji sanitarnej w Luchowie Górnym oraz Luchowie Dolnym.
- Efektywne i zgodne z zasadami ochrony środowiska zarządzanie gospodarką odpadami, w tym m.in.: likwidacja dzikich wysypisk śmieci i edukacja ekologiczna mieszkańców.
- Wsparcie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków na obszarach słabo zurbanizowanych i zabudowy kolonijnej.
- Remont stacji wodociągowych wraz z modernizacją stacji uzdatniania wody w Tarnogrodzie.
- Budowa nowych ujęć wody.
- Budowa nowych oraz modernizacja istniejącej sieci wodociągowej.
- Rozwój sieci gazowej.
- Poprawa stanu linii energetycznych oraz oświetlenia drogowego.
- Wspieranie działań mających na celu wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, w tym m.in. energii wiatrowej.
- Poprawa dostępności oraz funkcjonowania usług telekomunikacyjnych, w tym m.in.: informatyzacja gminy, budowa/rozbudowa infrastruktury dostępu do internetu.
- Inne.

Cel operacyjny 1.4: Poprawa warunków socjalno – bytowych mieszkańców

Główne kierunki działania/zadania:

- Remonty i modernizacja obiektów oświatowych, w tym m.in. wymiana instalacji C.O. w budynku SP w Tarnogrodzie, modernizacja kotłowni SP w Tarnogrodzie, wykonanie odwodnienia budynku SP w Tarnogrodzie, wymiana stolarki okiennej i drzwi w szkołach podstawowych na terenie gminy, termorenowacja szkół na terenach wiejskich.
- Modernizacja stołówki szkolnej w S.P w Tarnogrodzie.
- Dopuszczenie punktów wydawania posiłków w szkołach podstawowych na terenie gminy.
- Dopuszczenie szkół w pomoce dydaktyczne, w tym, m.in. sprzęt komputerowy.
- Zwiększenie bezpieczeństwa w szkołach poprzez m.in. zakup i montaż systemu monitoringu wizyjnego.
- Modernizacja budynku ośrodka zdrowia, w tym m.in. wymiana stolarki okiennej i drzwi, docieplenie budynku, odnowienie elewacji.
- Poprawa jakości obsługi osób korzystających z pomocy MOPS.
- Dopuszczenie Środowiskowego Domu Samopomocy w niezbędne urządzenia, w tym. m.in. służące do prowadzenia zajęć rehabilitacyjnych.
- Poprawa dostępności obiektów użyteczności publicznej dla osób niepełnosprawnych.
- Wspieranie działalności klubów sportowych w tym m.in. LKS „Olimpiakos” Tarnogród, LKS „Grom Różaniec”, UPKS „DAWID Tarnogród”, UKS „JUNIOR” Tarnogród.
- Poprawa jakości bazy sportowej.
- Dokończenie budowy kompleksu boisk w ramach programu budowy boisk sportowych „Moje Boisko – Orlik 2012” w Różańcu Pierwszym.
- Przebudowa stadionu sportowego w Tarnogrodzie, w tym. m.in. remont płyty boiska, modernizacja trybun, modernizacja i rozbudowa budynku zaplecza, budowa sanitariatów.

- Budowa pełnowymiarowego boiska trawiastego na potrzeby LKS „GROM Różaniec” oraz lokalnej społeczności.
- Budowa przyszkolnych boisk sportowych, w tym m.in. budowa boiska wielofunkcyjnego przy SP w Tarnogrodzie.
- Budowa ogólnodostępnego miejskiego placu zabaw, stanowiącego jednocześnie zaplecze dla zajęć Przedszkola Miejskiego.
- Budowa nowych i modernizacja już istniejących osiedlowych placów zabaw oraz placów zabaw na terenach wiejskich.
- Urządzenie i zagospodarowanie terenów zielonych oraz wyposażenie w infrastrukturę rekreacyjną, w tym m.in. wokół zbiornika wodnego na osiedlu Błonie, oraz w sąsiedztwie dawnego internatu ZSE.
- Remont i modernizacja budynku dawnego internatu Zespołu Szkół Ekonomicznych w Tarnogrodzie, w tym m.in. wymiana stolarki okiennej i drzwi, wykonanie nowego pokrycia dachu.
- Kompleksowy remont wnętrza budynku Tarnogrodzkiego Ośrodka Kultury wraz z remontem sceny, w tym m.in. wymiana instalacji wodno – kanalizacyjnej, centralnego ogrzewania, sieci elektrycznej, wentylacji, montaż klimatyzacji.
- Zakup niezbędnego sprzętu i wyposażenia na potrzeby Tarnogrodzkiego Ośrodka Kultury, w tym m.in. elementów oświetlenia scenicznego, nagłośnienia, projektora multimedialnego.
- Budowa letniej sceny plenerowej w Tarnogrodzie.
- Dopuszczenie zespołów działających przy Tarnogrodzkim Ośrodku Kultury, w tym m.in. w instrumenty muzyczne oraz stroje.
- Poprawa funkcjonowania wypożyczalni kostiumów, m.in. poprzez zakup wyposażenia.
- Remont budynku dawnej Synagogi, w której mieści się obecnie Miejska Biblioteka Publiczna, w tym m.in. wykonanie odwodnienia, wymiana stolarki okiennej i drzwi, odnowieni elewacji.
- Budowa ścieżek rowerowych i szlaków pieszych.

- Wspieranie rozwoju infrastruktury turystycznej, w tym m.in. rozwoju bazy noclegowej.
- Zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa w gminie m.in. poprzez zakup i instalację systemu monitoringu miejskiego.
- Poprawa mobilności i sprawności funkcjonowania jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej m.in. poprzez szkolenia, udział w zawodach pożarniczych, oraz zakup sprzętu i wyposażenia w tym samochodów pożarniczych.
- Remont remiz strażackich oraz rozszerzenie ich funkcji np. o działalność świetlicową.
- Wsparcie dla rozwoju budownictwa indywidualnego.
- Remont i modernizacja komunalnego zasobu mieszkaniowego i mieszkań socjalnych.
- Budowa mieszkań komunalnych i mieszkań socjalnych.
- Inne.

Cel strategiczny 2.: Rozwój zasobów ludzkich oraz wzrost poziomu integracji społecznej

Cel operacyjny 2.1: Poprawa poziomu wykształcenia mieszkańców oraz dostosowanie kwalifikacji do wymogów rynku pracy

Główne kierunki działania/zadania:

- Upowszechnianie edukacji przedszkolnej,
- Wspieranie oddolnych inicjatyw edukacyjnych,
- Wspieranie działalności kół zainteresowań,
- Organizowanie zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych,
- Promocja i wspieranie działalności stypendialnej,
- Wspieranie doskonalenia zawodowego nauczycieli,
- Dopuszczenie szkół w pomoce dydaktyczne, w tym, m.in. sprzęt komputerowy,
- Organizowanie wymiany młodzieży i współpracy międzynarodowej,

- Kontynuacja działań edukacyjnych z zakresu ekologii i ochrony środowiska,
- Organizacja doradztwa zawodowego i poradnictwa psychologicznego dla dzieci i młodzieży,
- Rozszerzenie oferty edukacyjnej szkół średnich,
- Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie organizowania szkoleń i kursów zawodowych,
- Współpraca z placówkami oświatowymi kształcącymi osoby dorosłe w zakresie organizowania różnych form edukacji,
- Inne.

Cel operacyjny 2.2: Zapewnienie dostępu do usług edukacyjnych oraz zdrowotnych.

Główne kierunki działania/zadania:

- Wspieranie rozwoju szkolnictwa ponadgimnazjalnego i promocja oferty edukacyjnej szkół średnich na poziomie ponadlokalnym.
- Poprawa funkcjonowania placówek oświatowych na terenie gminy, w tym m.in. poprzez dostosowanie sieci szkół do potrzeb edukacyjnych mieszkańców z uwzględnieniem struktury demograficznej.
- Zachowanie przez miasto ponadlokalnej funkcji w świadczeniu usług z zakresu opieki zdrowotnej,
- Wspieranie działań mających na celu wzrost dostępności usług medycznych,
- Inne.

Cel operacyjny 2.3: Aktywizacja społeczności lokalnej m.in. poprzez zwiększenie udziału mieszkańców w inicjatywach podejmowanych na rzecz rozwoju gminy

Główne kierunki działania/zadania:

- Wspieranie działalności organizacji pozarządowych,
- Wspieranie działalności grup nieformalnych,

- Pomoc merytoryczna i doradztwo w zakresie pozyskiwania funduszy na działalność organizacji społecznych i realizację projektów służących integracji społecznej,
- Wsparcie finansowe projektów, programów, wydarzeń kulturalnych i imprez lokalnych służących poprawie poziomu integracji społecznej,
- Wspieranie rozwoju wydawnictw lokalnych, w tym m.in. „Kwartalnika Tarnogrodzkiego”,
- Kultywowanie tradycji lokalnych poprzez organizację imprez i wystaw promujących regionalne dziedzictwo gminy,
- Organizowanie imprez kulturalnych, w tym w szczególności Sejmików Teatrów Wsi Polskiej, Warsztatów Malarskich, Dożynek Gminno – Parafialnych oraz przeglądów różnych form twórczości,
- Tworzenie dodatkowych ofert, w szczególności dla osób młodych, dotyczących zagospodarowania czasu wolnego,
- Tworzenie nowych oraz rozszerzenie oferty istniejących świetlic środowiskowych,
- Zwiększenie ilości inicjatyw prowadzących do lepszej integracji społecznej mieszkańców,
- Inne.

2.5. System polityki społecznej w gminie

2.5.1. Czym jest polityka społeczna i dlaczego strategia dotyczy polityki społecznej.

Polityka społeczna to działalność państwa, samorządu i organizacji pozarządowych, której celem jest wyrównanie drastycznych różnic społecznych między obywatelami, dawanie im równych szans.

W praktycznym wymiarze dotyczy zaspokajania podstawowych potrzeb przez zaopatrywanie w dobra i usługi, zwłaszcza w dziedzinie leczenia, opieki, pomocy społecznej, edukacji, kultury, dochodów,

kształtowanie godnych warunków życia ludności i poprawy stosunków międzyludzkich.

Mechanizmów powstawania problemów społecznych należy doszukiwać się w funkcjonowaniu społeczeństwa, w szczególności:

- gwałtownych zmian społecznych,
- opóźnieniach kulturowych,
- gwałtownych przemianach gospodarczych,
- nierównościach społecznych, niesprawiedliwości społecznej,
- nieprzystosowania do pełnienia określonych ról w społeczeństwie,
- złym funkcjonowaniu polityków i urzędników państwowych,
- dysfunkcyjności instytucji społecznych,
- dominacji grup społecznych, eksploatacja, wyzysk,
- złym funkcjonowaniu instytucji edukacyjnych.

Celem opracowania strategii jest pokazanie problemów społecznych jakie występują w społeczności Gminy Tarnogród oraz podjęcie próby wskazania kierunków ich rozwiązania co przyczyni się do poprawy poziomu życia mieszkańców, będzie sprzyjało integracji społecznej, i zwiększeniu bezpieczeństwa socjalnego.

2.5.2. Instytucje zajmujące się polityką społeczną w gminie w poszczególnych obszarach.

Realizacją zadań wynikających z polityki społecznej w gminie Tarnogród zajmują się:

- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnogrodzie,
- Środowiskowy Dom Samopomocy w Tarnogrodzie,
- Tarnogrodzki Ośrodek Kultury,
- Biblioteka Publiczna w Tarnogrodzie,
- Posterunek Policji w Tarnogrodzie,
- Niepubliczny Zakład opieki Zdrowotnej „Przychodnia Lekarska” s.c. w Tarnogrodzie,
- szkoły i przedszkole,
- Szpital w Tarnogrodzie, należący do ARION Szpitale sp. z o.o. Zespół Opieki Zdrowotnej w Biłgoraju.

2.5.3. Dotychczasowe formy pomocy i świadczeń w poszczególnych obszarach polityki społecznej

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnogrodzie realizuje zadania wynikające z ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2013 r., poz. 182 z późn. zm.), ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2008 r., nr 164, poz. 1027 z późn. zm.), ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2003 r., Nr 228, poz. 2255 z późn. zm.), ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. nr 149, poz. 887).

Celem pomocy społecznej jest wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwienia im życia w warunkach odpowiadającym godności człowieka, w szczególności z powodu ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby, przemocy w rodzinie, potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych, trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego, alkoholizmu lub narkomanii, zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej, klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Pomoc rodzinom przyznawana jest w postaci pieniężnej niepieniężnej lub pracy socjalnej pod warunkiem spełnienia wymogów dotyczących dochodu rodziny określonych w przepisach.

W ciągu roku z pomocy społecznej korzysta średnio 149 rodzin – 585 osób w rodzinach, co stanowi 9,85 % w stosunku do liczby rodzin w gminie (1512 rodzin) i 8,27 % w stosunku do ogólnej liczby osób w gminie (7069).

Głównym powodem przyznawania pomocy jest:

- bezrobocie – stanowi 42,28 % rodzin korzystających z pomocy,
- niepełnosprawność 37,58 % rodzin,
- długotrwała lub ciężka choroba i bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych – 29,53 %,

- potrzeba ochrony macierzyństwa – 24,16 %,
- alkoholizm – 22,14 %,
- klęski żywiołowe i zdarzenia losowe występują sporadycznie, co 2 lub 3 lata.

Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w ostatnich 3 latach nie zmieniła się, Zaobserwowano jednak zjawisko zwiększania się liczby zasiłkobiorców stałych, z 7 do 11 osób, tj. wzrost o 57 %, co jest skutkiem osiągnięcia wieku emerytalnego lub niepełnosprawności osób, które z różnych przyczyn nie nabyły uprawnień do świadczeń z ZUS lub KRUS.

125 rodzin – 84 % w stosunku do ogólnej liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej korzysta ze wsparcia w ramach Programu Rządowego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania; Pomoc w ramach tego programu udzielana jest w postaci posiłków dla 172 dzieci, zasiłków celowych dla 54 rodzin pomocy w naturze – 27 rodzin. Łączna kwota przyznanych świadczeń w roku 2013 – 189.399 zł i od kilku lat jest na porównywalnym poziomie.

W formie rzeczowej Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnogrodzie pozyskuje również żywność z Banku Żywności w Lublinie. Rocznie pozyskiwanych jest około 18.500 kg żywności o wartości 58.400 zł dla 400 osób w gminie.

Od 2008 r. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnogrodzie realizuje projekt systemowy „Twoja szansa” w ramach Działania 7.1 Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Celem programu jest przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób bezrobotnych, nieaktywnych zawodowo lub pracujących rodzin korzystających z pomocy społecznej.

Objęte programem osoby zdobywały nowe kwalifikacje na kursach oraz uczestniczyły w szkoleniach z trenerem pracy i psychologiem ukierunkowane pod kątem poszukiwania pracy. od początku trwania projektu 2008 – 2013 wzięło udział w szkoleniach 70 osób, ogółem wartość projektu wyniosła 627.705,58 zł.

W ramach działalności ośrodka od 14 lat funkcjonuje Świetlica Środowiskowa w Różańcu Pierwszym, gdzie organizowany jest czas wolny

dla dzieci i młodzieży od 6 do 20 roku życia. Prowadzone są zajęcia edukacyjne, informacyjne, pomoc w odrabianiu lekcji, pogadanki i dyskusje tematyczne dotyczące przeciwdziałania alkoholizmowi, narkomanii, nikotynie i przemocy. Poprzez organizowanie zajęć sportowych i imprez okolicznościowych promowany jest zdrowy styl życia wolnego od używek. Uczniowie uczęszczający na zajęcia świetlicowe mają prawo do korzystania z jednego nieodpłatnego posiłku dziennie. Posiłki przygotowywane są we własnym zakresie.

W Woli Różanieckiej od 1989 r. funkcjonuje Mieszkanie Chronione. Mogą tam zamieszkiwać osoby nie wymagające całodobowej opieki, lecz wymagające wsparcia w postaci mieszkania, przygotowywania posiłków i usług opiekuńczych. Średniorocznie zamieszkuje od 5 do 7 osób w zależności od pory roku. Pensjonariusze utrzymują się z własnych środków i ponoszą odpłatność za usługi opiekuńcze zgodnie z obowiązującą Uchwałą Rady Miejskiej w Tarnogrodzie.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnogrodzie realizuje również zadania wynikające z ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych.

Zasiłki rodzinne wraz z przysługującymi dodatkami w roku 2013 wypłacono dla 474 rodzin. Ponadto wypłacane są zasiłki pielęgnacyjne – 124 osób. Świadczenia pielęgnacyjne z tytułu opieki nad dzieckiem wraz z dodatkami – 27 rodzin. Świadczenia pielęgnacyjne tytułu opieki nad niepełnosprawnym członkiem rodziny – 21 rodzin. Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka – 55 osób.

Ogółem kwota wypłaconych świadczeń: 1.868.338,54 zł.

Liczba rodzin pobierających zasiłki rodzinna sukcesywnie spada i w stosunku do 2006 r., gdy do świadczenia uprawnione było 674 rodzin, w roku 2013 pobierało świadczenia 454 rodzin tj. 67,35 %. Jest to efekt zmniejszającej się liczby urodzeń oraz wyjazdów zagranicznych i tam pobierania świadczeń na dzieci.

Środowiskowy Dom Samopomocy w Tarnogrodzie.

Funkcjonuje od 01.05.1999 r. Jest dziennym ośrodkiem wsparcia dla osób dorosłych chorych psychicznie i upośledzonych umysłowo. Głównym

zadaniem Środowiskowego Domu Samopomocy jest zapewnienie wsparcia osobom, które z powodu przewlekłej choroby psychicznej upośledzenia umysłowego mają poważne trudności w życiu codziennym, zwłaszcza w kształtowaniu swoich stosunków z otoczeniem w zakresie edukacji, zatrudnienia oraz zaspokajania potrzeb bytowych, które samodzielnie nie są w stanie przezwyciężyć wykorzystując swoje uprawnienia, środki i możliwości. Środowiskowy Dom Samopomocy zapewnia psychiatryczną opiekę zdrowotną oraz rehabilitację społeczną. Świadczy codzienne usługi w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów polegających na nauce, rozwijaniu i podtrzymywaniu podstawowych umiejętności potrzebnych do prawidłowego funkcjonowania w rodzinie i społeczeństwie w pracowniach:

- plastyczno- krawiecka
- kulinarna
- komputerowa
- teatralno- muzyczna
- rehabilitacyjną

Środowiskowy Dom poprzez swoją działalność służy wsparciem społecznym pozwalającym zaspokoić podstawowe potrzeby życiowe uczestników, uczy samodzielności, wiary we własne możliwości, umożliwia integrację społeczną. Osobom korzystającym ze świadczeń ŚDS zapewnia wielopłaszczyznową rehabilitację dostosowaną do indywidualnych potrzeb.

Dom działa 5 dni w tygodniu w godzinach od 6.45 do 16.45, w tym co najmniej przez 6 godzin dziennie są prowadzone zajęcia z uczestnikami, a pozostały czas przeznaczony jest na czynności porządkowe, przygotowanie do zajęć, uzupełnianie prowadzonej dokumentacji, a także zapewnienie opieki uczestnikom w trakcie dowożenia na zajęcia lub odwożenia po zajęciach.

Środowiskowy Dom Samopomocy swoją działalnością obejmuje 33 uczestników. Osoby (podopieczni) przyjmowani są do Domu na podstawie decyzji administracyjnej Kierownika Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tarnogrodzie w porozumieniu z Dyrektorem Domu. Pobyt w Domu następuje za zgodą uczestnika.

Do Środowiskowego Domu Samopomocy w Tarnogrodzie uczęszczają osoby z następujących terenów: Gmina Tarnogród oraz na podstawie zawartych porozumień Gmina Biszczka, Biłgoraj, Obsza, Potok Górny oraz inne gminy ościennie w miarę posiadanych wolnych miejsc oraz zawartych porozumień zgodnie z rozporządzeniem.

Tarnogrodzki Ośrodek Kultury jest instytucją o bogatej przeszłości pięćdziesięcioletniej historii, powstała w 1956 roku. Przez ten okres realizowanych było wiele interesujących projektów i wydarzeń artystycznych. Zajmuje się upowszechnianiem kultury we wszystkich jej formach, a przede wszystkim amatorskiego ruchu teatralnego. Prowadzi działalność podstawową poprzez pracę w stałych formach i organizację form otwartych. Placówka, jako jedyna instytucja kultury w gminie oprócz realizacji imprez i wydarzeń prowadzi formy pracy z których korzystają mieszkańcy np. Zespół Teatralny Dorosłych, Tarnogrodzka Kapela Ludowa, Orkiestra Dęta, 3 grupy taneczne, Klub Seniora, Koło Wokalne, 2 grupy Koła Plastycznego, Kawiarenka Internetowa, Klub Środowiskowy, Młodzieżowy Zespół Teatralny oraz nauka gry na instrumentach.

Oprócz prowadzenia działalności podstawowej jest organizatorem imprez artystycznych i rozrywkowych dla środowiska. Od 1975 roku organizuje Regionalny Sejmik Wiejskich Zespołów Teatralnych, a od 1984 Ogólnopolski Sejmik Teatrów Wsi Polskiej. Impreza ta wrosła w pejzaż naszego małego miasteczka. Stała się również znana w całym kraju. Sejmik dla naszego miasta jest świętem, choć nie ma on ani charakteru festiwalu czy konkursu. Należy dodać, że sprawą organizatorów i sympatyków tej imprezy ukazało się pięć publikacji książkowych na ten temat. Oprócz tak doniosłych wydarzeń, które niosą niebagatelny wkład do kultury narodowej w ośrodku kultury realizowanych jest szereg innych imprez. Od 2000 roku TOK jest gospodarzem następnej imprezy teatralnej, a mianowicie Powiatowego Przeglądu Teatrów Dziecięcych i Młodzieżowych, a od 2001 realizuje Ogólnopolskie Integracyjne Warsztaty Artystyczne MAŁOWANY WSCHÓD dla studentów wyższych szkół artystycznych : Opole, Wrocław, Kraków, Lublin oraz warsztaty plastyczne dla osób niepełnosprawnych.

Niezwykle ważne są także działania placówki kultury związane z budowaniem świadomości historycznej środowiska. Tu powstała pierwsza Izba Pamięci, której zbiory przeniesione zostały w 1990 roku do odrestaurowanego budynku synagogi. Przy domu kultury działa także od 1995 roku Tarnogrodzkie Towarzystwo Regionalne, z którego inicjatywy i w efekcie pracy miłośników historii wydany został w 1999 roku pierwszy numer Kwartalnika Tarnogrodzkiego. Towarzystwo wspólnie z Ośrodkiem jest także organizatorem sesji naukowych i konferencji w ramach Tarnogrodzkich Spotkań z Historią. Materiały po sesjach posłużyły do wydania monografii historycznej Tarnogrodu pod redakcją prof. Ryszarda Szczygła. W Tarnogrodzie bardzo uroczyście obchodzi się Święto Konstytucji 3 – maja, Narodowe Święto Niepodległości, uroczystości rocznicy II wojny światowej oraz upamiętnienie wydarzeń w Bramie Korchowskiej, czy uroczystości związane z Pacyfikacją Kopalni WUJEK / tarnogrodzianin zginął podczas tych wydarzeń / itp.

TOK współpracuje z wieloma instytucjami w zakresie upowszechniania plastyki i historii. Są to m. in.: Państwowe Muzeum na Majdanku w Lublinie, Muzeum Lubelskie na Zamku, Teatr NN Brama Grodzka w Lublinie, Stowarzyszenie Twórców Ludowych w Lublinie, Muzeum Polskiego Ruchu Ludowego w Warszawie i Galeria Wystawiennicza WOK w Lublinie.

Wieloletnia współpraca z teatrami przyczyniła się do utworzenia olbrzymiej wypożyczalni kostiumów służącej miejscowym zespołom, a także tym z sąsiednich województw. Zgromadzono tam ponad 3000 ubiorów ludowych, teatralnych i historycznych. W zbiorach Muzeum Lubelskiego zachowała się kolekcja 25 gorsetów z końca XVIII wieku oraz żupany. Chlubą Tarnogrodu wraz z bogatą historią są: herb nadany przez króla Zygmunta Augusta, przywilej jarmarków, które przetrwały do dzisiejszego dnia i odbywają się we wtorki oraz strój tarnogrodzki publikowany w atlasach. Tarnogrodzki Ośrodek Kultury sprawuje również opiekę nad zespołami folklorystycznymi, twórcami ludowymi działającymi na terenie miasta i gminy Tarnogród. Zespoły pielęgnują i popularyzują zwyczaje, obrzędy oraz regionalne stroje tarnogrodzkie.

Tradycyjnie już organizowane są co roku dożynki parafialno – gminne z bogatym widowiskiem plenerowym, w którym udział biorą zespoły pracujące przy placówce, grupy wieńcowe z terenu Gminy Tarnogród . Prezentowana jest także wystawa zdjęć najpiękniejszych posesji w gminie.

Ponadto Tarnogrodzki Ośrodek Kultury od 2005 roku organizuje Regionalne Warsztaty Zdobienia Pisanek, prezentując różne techniki wykonywania pisanek wielkanocnych, Konkurs Wielkanocny na palmy, kartki i pisanki oraz w grudniu Konkurs Bożonarodzeniowy.

Za dotychczasową działalność TOK wielokrotnie był nagradzany i wyróżniany w ostatnich latach otrzymał :Medal Wojewody Lubelskiego za wieloletnią działalność w dziedzinie kultury ludowej, Nagroda Honorowa Oskara Kolberga od Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Dyplom szczególnego uznania Marszałka Województwa Lubelskiego za osiągnięcia i pracę na rzecz rozwoju kultury Lubelszczyzny.

Siedzibą Miejskiej Biblioteki Publicznej w Tarnogrodzie jest XVII – wieczna synagoga o powierzchni ponad 500 m kw. W skład biblioteki wchodzi: oddział dla dzieci i młodzieży, wypożyczalnia główna, czytelnia książek i czasopism, czytelnia Internetowa, Regionalna Izba Pamięci, Tarnogrodzkie Muzeum Nożyczek. Biblioteka posiada jedną filię. Zatrudnione są 3 osoby. Księgozbiór biblioteki – 27653 vol. W bibliotece działają 3 Dyskusyjne Kluby Książki. Bibliotece nadano tytuł „Wzorowej Biblioteki roku 2008” jako najlepszej Bibliotece Województwa Lubelskiego. Została uhonorowana Medalem Pamiątkowym Województwa Lubelskiego oraz Medalem Stowarzyszenia Dzieci Zamojszczyzny. Wszystkie książki zostały wprowadzone do katalogu elektronicznego w programie MAK. Biblioteka posiada także oddział książek w językach obcych.

Zorganizowane akcje przez bibliotekę:

- „Nasze biblioteki dzieciom polskim na Ukrainie”,
- „Cały Tarnogród czyta dzieciom”,
- „Nasze rodowody”,
- „Radość czytania”,

- „Książka, którą polecam”,
- „Od stalówki do komputera”,
- „Jak to ze lnem było”,
- „Dzieci Zamojszczyzny – Naznaczeni”,
- „D-jak dokument, Z-jak zdjęcie, F- jak film równa się H- jak nasza historia”,
- „Spacerkiem po tarnogrodzkich cmentarzach”.

Opracowano w formie albumów:

- „Nagrobki starego i nowego cmentarza” (4 tys. nagrobków),
- „Słownik potocznej mowy tarnogrodzkiej”,
- „Pamięci Wysiedlonych-1943r.”

Co roku organizowany jest „Tydzień Bibliotek”, a w 2011r. Biblioteka zdobyła drugie miejsce w Polsce za najlepszy program działań realizowanych w „Tygodniu Bibliotek”. Jest wicemistrzem Polski w Promocji Czytelnictwa za 2013 r.

Biblioteka posiada własne logo oraz stronę internetową:

www.bibliotekatarnogrod.lbl.pl

W 2013 r. 1500 czytelników wypożyczyło ponad 30.000 książek. Odnotowano 16.500 odwiedzin (w tym 850 gości zagranicznych), co oznacza, że każdego dnia Bibliotekę odwiedziło średnio 108 osób.

W spotkaniach, konkursach, zajęciach plastycznych, lekcjach bibliotecznych, kursach i szkoleniach uczestniczyło 4.200 osób.

Realizowane projekty promujące czytelnictwo:

- „Ojczyście- dodaj do ulubionych”. Zabawa z językiem polskim
- „Pamięci Wysiedlonych 1943”
- „Link do przyszłości. Młodzi. Internet. Kariera”
- „Milion Przygód z książką”
- „Akademia Orange dla bibliotek”
- „Priorytet czytelnictwa”
- „Instytut Książki. Dyskusyjny Klub Książki”

- „Czarna książka kolorów”
- „Fun English w bibliotece”
- „Gra obywatelska”

Imprezy i wydarzenia promujące czytelnictwo:

- spotkania autorskie – 11
- konkursy – 10
- lekcje historii – 21
- imprezy literackie – 5
- wycieczki do biblioteki - 72
- wystawy – 6
- spotkania Dyskusyjnych Klubów Książki – 16
- Spotkanie autorskie z Robertem Karwatem - 05.02.2013 r.
- Ferie w bibliotece – od 11 do 22 lutego 2013 r.
- "Czarna książka kolorów" – 12 luty 2013 r.
- Spotkanie autorskie z Rafałem Flisem - 5 kwietnia 2013 roku.
- "Kto ty jesteś?" „Katechizm polskiego dziecka” – 29 kwietnia 2013 r.
- „Tydzień Bibliotek 2013” - „Biblioteka przestrzenią dla kreatywnych”
8 – 15 maja 2013 r.
- Biblioteka dla przedszkolaków - 3 spotkania dla przedszkolaków, w których uczestniczyło 156 osób.
- 70. rocznica wysiedleń mieszkańców Tarnogrodu - 10 maja 2013 r.
- Spotkanie młodzieży z Publicznego Gimnazjum w Tarnogrodzie i Zespołu Szkół Ekonomicznych w Tarnogrodzie naocznyimi świadkami wydarzeń 1943 r. Panem Bolesławem Szymanikiem oraz Panią Wandą Seroką jako dzieckiem uratowanym z rąk hitlerowców przez Różę Zamoyską.
- „Radość czytania 2013” – 14 maja 2013 r.
- Biblioteka jest miejscem dla zwiedzających turystów i gości z Polski oraz z innych państw. Głównym celem jest zwiedzanie zabytkowej synagogi, Tarnogrodzkiego Muzeum Nożyczek, Regionalnej Izby Pamięci, fotografii, dokumentów. Dla przykładu w ramach ogólnopolskiej akcji „Noc muzeów” gościły grupy rowerowe,

motorowe, piesze, jak również turystę z Walii Pana Rolanda Humbera, który uczy Polaków i Ukraińców języka angielskiego w Wielkiej Brytanii. W kronice napisał: *„Jestem po raz pierwszy w Tarnogrodzie (...). Wieczorem spacerowałem i zadowolony byłem, kiedy przeczytałem godziny czynne biblioteki. Dzisiaj śniadanie a potem od razu do biblioteki. Dla mnie bardzo ciekawe, nie tylko wystawa na dół – może zwłaszcza dokumenty, które bardzo sympatyczna pani z cierpliwością pokazała mi – REWELWCJA! (...). Wiem, że znowu tu będę. Język polskie jeszcze sprawia mi trudności, jestem Walijszczykiem, więc przepraszam za wiele błędy. Bardzo dziękuję.”*

- Dzień Europy w bibliotece - 9 maja 2013 roku.
„Europo, witaj nam”, bajki i legendy pisarzy europejskich.
- Spotkanie autorskie z Pawłem Beręsewiczem – 5 czerwca 2013 r.
Spotkanie zorganizowano i sfinansowano w ramach projektu Dyskusyjnych Klubów Książki ogłoszonego przez Instytut Książki, pod honorowym patronatem Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.
- „Milion przygód z książką” – 25 lipca 2013 r.
- Projekt Narodowego Centrum Kultury w ramach programu „Ojczysty – dodaj do ulubionych” pod hasłem „Zabawa z językiem polskim”. Projekt trwał od 18 lipca do 15 listopada 2013 r. Zasięg powiatowy. Łącznie w realizacji projektu wzięło udział 1121 osób. W ramach realizacji projektu pod hasłem „Zabawa z językiem polskim”, który trwał od 18 lipca do 15 listopada 2013 r., opracowano i wydano „Słownik potocznej mowy tarnogrodzkiej”, zorganizowano trzy spotkania autorskie z: Michałem Malinowskim, Wiolettą Piasecką i Łukaszem Dębskim. Jedno spotkanie z autorytetem w dziedzinie języka polskiego – prof. dr hab. Romanem Doktorem – Kierownikiem Katedry Literatury i Kultury Polskiej na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Ogłoszono konkursy: pięknego czytania, „Mistrz Ortografii”, „Piszemy VI Księgę Przygód Koziółka Matołka – Koziółek Matołek uczy nas języka polskiego”, na najpiękniejsze

opowiadanie „Dobrze widzi się tylko sercem – najważniejsze jest niewidoczne dla oczu”.

„Słownik potocznej mowy tarnogrodzkiej” - wydano folder. Dofinansowanie w wysokości 10.000,00zł na realizację projektu otrzymano z Narodowego Centrum Kultury w ramach Programu „Ojczysty – dodaj do ulubionych”.

- Podsumowanie projektu "Pamięci Wysiedlonych". Projekt „Pamięci Wysiedlonych 1943” trwał od 1 czerwca do 15 listopada 2013 r. i był wyrazem pamięci o pokoleniu, które przeżyło lata wojny i okupacji, walcząc nie tylko o przetrwanie, ale też o wolność i godność, był hołdem dla ofiar nazistowskiej polityki III Rzeszy. „Utrwalając ich los – uczciliśmy ich pamięć”. Projekt przyczynił się do lepszego poznania losów mieszkańców naszego terenu w latach II wojny światowej. Głównym celem projektu było wydanie publikacji „Pamięci Wysiedlonych 1943”, w której zostały zawarte wspomnienia, fotografie, dokumenty z okresu pacyfikacji i wysiedleń. Biblioteka zajęła II miejsce w konkursie „Opowiedz...” za wzorową realizację projektu „Pamięci Wysiedlonych 1943”. Na realizację projektu otrzymano grant w wysokości 4.500 zł „ze środków Programu „Działaj Lokalnie VIII” Polsko – Amerykańskiej Fundacji Wolności realizowanego przez Akademię Rozwoju Filantropii w Polsce oraz Fundację Fundusz Lokalny Ziemi Biłgorajskiej, Gminę Miasto Biłgoraj, Gminę Biłgoraj i Gminę Zwierzyniec”.

Świetlica Socjoterapeutyczna w Różańcu funkcjonuje od roku 2009 codziennie od poniedziałku do piątku, w godzinach od czternastej do dwudziestej pierwszej. Prace są organizowane w podziale na grupy wiekowe, gdzie grupę: 1. stanowią dzieci z klas 0-III, 2. IV-VI, 3. gimnazjum i liceum. Większość podopiecznych w wieku od 5 do 20 lat, pochodzi ze specyficznego środowiska rodzinnego, borykającego się z problemami nadużywania alkoholu i bezrobocia. Tym samym dzieci i młodzież pozbawione są należytej opieki ze strony rodziców, którzy często nie są w

stanie zaspokoić podstawowych potrzeb dzieci. Powstałe deficyty wychowawcy starają się nadrabiać w placówce, która oferuje ciepłe danie oraz deser, które są przygotowywane codziennie przez pracowników i naszych podopiecznych. Z tej możliwości korzysta każdego dnia ponad 20 dzieci. Dzięki procesowi doskonalenia kadry wychowawczej udało się zapewnić dzieciom szczególną pomoc w terapii pedagogicznej i logopedii oraz urozmaicić prace twórcze w pracowni plastycznej. Zapewniono opiekę wychowawczą, tworzone są warunki do nauki własnej oraz pomoc w nauce. Celem Świątlicy jest zaszczepienie u wychowanków dobrych nawyków spędzania czasu wolnego bez alkoholu i innych używek przez wskazanie innej formy aktywności i rozwój zainteresowań.

W ramach profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej przeprowadzono pogadanki i dyskusje tematyczne na następujące tematy:

- Palenie szkodzi zdrowiu
- Alkohol wrogiem naszej przyszłości
- „Być asertywnym” - co to znaczy?
- Nie każdy jest przyjacielem w internecie
- Komputer ma służyć człowiekowi, a nie człowiek maszynie
- Jak się uczyć?

Promowany jest również zdrowy styl życia. Organizowane są imprezy okolicznościowe, sportowe i rekreacyjne dla dzieci i młodzieży. Stwarzane są podopiecznym warunki do aktywnego spędzania czasu wolnego.

W tym celu zorganizowano:

- Ogniska
- Zawody sportowe, konkursy i pieczenie ciasta z okazji: Walentynek, Dnia Kobiet, Dnia Mamy, Dnia Dziecka, Dnia Chłopaka, itp.
- Dyskoteki
- Wybory Miss i Mistera Świątlicy
- Urodziny dla każdego wychowanka
- Zabawy uczące podopiecznych twórczego myślenia umiejętności komunikowania się, kształtowania umiejętności aktywnego słuchania i wnioskowania dedukcyjnego
- Gry i zabawy plenerowe

- Prezenty Mikołajkowe oraz kartki świąteczne dla mieszkańców Różańca
- Uroczyste spotkanie opłatkowe i Jasełka
- Wystawy połączone z kiermaszem prac plastycznych wychowanków podczas Dnia Tarnogrodu, Dożynek Gminnych w Luchowie, Kursu Gotowania w TOK oraz Majowym Pikniku Rodzinnym w Tarnogrodzie
- Udział wychowanków w Warsztatach Pisankarskich w TOK

Całokształt zadań zrealizowanych w świetlicy pomoże podopiecznym odnaleźć się w dorosłym życiu i przeciwdziałać wyuczonej bezradności.

2.6. Źródła podstawowych problemów społecznych i ich identyfikacja

2.6.1. Analiza obszarów polityki społecznej:

2.6.1.1. Gospodarka mieszkaniowa

Występującą formą budownictwa jest budownictwo mieszkaniowe zarówno wielorodzinne, jak i jednorodzinne. Warunki mieszkaniowe od kilku lat ulegają znacznej poprawie. Związane jest to między innymi z inwestycjami na terenie gminy, mającymi wpływ na poprawę jakości życia.

Główną formą mieszkalnictwa na obszarze wiejskim gminy jest zabudowa zagrodowa, związana z rolnictwem, jako głównym źródłem utrzymania ludności tego rejonu. Zabudowa wielorodzinna występuje w Tarnogrodzie (SM „Łada” oraz SM „Kłos”) oraz w Różańcu Pierwszym - przy Zespole Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego.

Zasób mieszkań należących do osób fizycznych w gminie Tarnogród określić można jako dobry, jednak na zasadniczą uwagę zasługuje bardzo ubogi zasób mieszkań komunalnych i socjalnych.

2.6.1.2. System opieki zdrowotnej

Na terenie gminy Tarnogród istnieją:

- Szpital w Tarnogrodzie, należący do ARION Szpitale sp. z o.o. Zespół Opieki Zdrowotnej w Biłgoraju. Szpital posiada izbę przyjęć, Zakład Opiekuńczo-Lecznicy i oddział rehabilitacyjny. Dyżuruje także karetka pogotowia ratunkowego. Szpital jest bardzo potrzebny dla zapewnienia prawidłowej opieki lekarskiej mieszkańcom zarówno gminy Tarnogród, jak też gmin sąsiednich w tym z woj. podkarpackiego.
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Przychodnia Lekarska” s.c. w Tarnogrodzie. NZOZ udziela świadczeń medycznych w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej: porady lekarza rodzinnego, opieka pielęgniarki środowiskowo-rodzinnej, opieka położnej środowiskowo-rodzinnej, opieka pielęgniarki w środowisku wychowania i nauczania. Na liście NZOZ zapisanych jest 6.500 pacjentów i 800 uczniów. Rocznie udzielanych jest około 17.999 porad lekarskich. Porady udzielane są w budynku przychodni, a w przypadku stanu zdrowia, który uniemożliwia zgłoszenie się chorego do przychodni w jego domu w ramach wizyt domowych.
- Ponadto na terenie gminy funkcjonują publiczne i prywatne gabinety lekarskie m.in. ginekologiczny, okulistyyczny, neurologiczny.
- Opiekę stomatologiczną zapewniają trzy prywatne gabinety.
- Istnieją także 4 apteki.

Wszystkie wyżej wymienione placówki znajdują się na terenie miasta.

2.6.1.3. Edukacja i opieka nad dzieckiem.

Szkoły i przedszkole pełnią nie tylko funkcję dydaktyczną, ale także wychowawczą, przekazują normy i wartości społeczne, uczą komunikacji interpersonalnej i wrażliwości na drugiego człowieka oraz zachowań w formalnej grupie, grupie rówieśniczej i grupach

nieformalnych. W tym obszarze podejmowane są działania polegające na zapewnieniu alternatywnych form spędzania czasu wolnego przez dzieci i młodzież poprzez organizację różnorodnych zajęć pozalekcyjnych uzupełnionych o dożywianie.

Celami szczegółowymi są:

- profilaktyka w dziedzinie problemów dotyczących uzależnień i przemocy poprzez stworzenie dzieciom i młodzieży alternatywnych form spędzania wolnego czasu,
- zapobieganie negatywnym, aspołecznym zachowaniom uczniów,
- wzmacnianie wśród dzieci i młodzieży prawidłowych norm i wartości społecznych,
- zapobieganie niepowodzeniom szkolnym,
- zapewnienie opieki dzieciom podczas pracy rodziców,
- podnoszenie kompetencji opiekuńczo - wychowawczych rodziców,
- interdyscyplinarna pomoc instytucji i organizacji w przewyżaniu sytuacji kryzysowych dotykających rodziny.

Infrastruktura edukacyjna na terenie gminy obejmuje wszystkie stopnie kształcenia począwszy od edukacji przedszkolnej do szkolnictwa średniego. Ogółem funkcjonuje:

- 1 przedszkole,
- 6 szkół podstawowych (z tego jedna filialna trzyklasowa),
- 1 gimnazjum,
- 2 szkoły średnie.

Edukacja przedszkolna realizowana jest w Przedszkolu Miejskim w Tarnogrodzie. W przedszkolu zorganizowanych jest 5 oddziałów, do których uczęszcza 125 dzieci. Ponadto na terenie gminy w pięciu szkołach wiejskich zorganizowane są oddziały przedszkolne.

W szkołach podstawowych na terenie gminy uczy się 492 osób, z czego prawie 50 % uczęszcza do Szkoły Podstawowej w Tarnogrodzie.

Po ukończeniu szkoły podstawowej młodzież kontynuuje nauczanie w Publicznym Gimnazjum w Tarnogrodzie, gdzie uczy się 207 gimnazjalistów.

Liczba uczniów w szkołach podstawowych oraz gimnazjum systematycznie spada, a dane demograficzne wskazują, że trend ten będzie się utrzymywał na przestrzeni najbliższych lat. Trwający niż demograficzny oraz konieczność podnoszenie konkurencyjności szkół poprzez wzrost jakości kształcenia uzasadniają potrzebę wprowadzenia nowych rozwiązań w zakresie racjonalizacji sieci szkół podstawowych na terenie gminy.

W gminie Tarnogród funkcjonują również dwie szkoły średnie:

1) Zespół Szkół Ekonomicznych im. Armii Krajowej w Tarnogrodzie.

Obecnie placówka kształci młodzież w:

- Liceum Ogólnokształcące: profil społeczno – socjalny,
- Technikum Ekonomiczne: technik ekonomista, technik informatyk,
- Zaoczna Szkoła Policealna dla Dorosłych: technik rachunkowości, technik informatyk.

2) Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego w Różańcu kształci młodzież na następujących kierunkach:

- Technikum: technik mechanizacji rolnictwa, technik żywienia i usług gastronomicznych,
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa: mechanik – operator pojazdów i maszyn rolniczych oraz ogrodnik,
- Szkoła Policealna (dla dorosłych, forma zaoczna): technik turystyki wiejskiej,
- Kursy kwalifikacyjne (forma zaoczna): technik rolnik.

Również te dwie szkoły ponadgimnazjalne w dotkliwy sposób dotknęły skutki niżu demograficznego.

2.6.1.4. System opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi.

Statystyki wskazują na starzenie się polskiego społeczeństwa. Problem ten nie omija również Gminy Tarnogród. Problem nie wynika jedynie z niższego przyrostu naturalnego ale również wydłużaniem się długości życia mieszkańców.

Konieczność sprawowania opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi w większości rozwiązywany jest przez członków najbliższej rodziny, osób wspólnie zamieszkałych, które pobierają świadczenie opiekuńcze w formie zasiłków dla opiekuna, świadczenie to wypłacane jest dla 13 osób.

Świadczenie pielęgnacyjne wypłacane jest dla 25 osób opiekujących się niepełnosprawnymi dziećmi.

Ponadto osobom posiadającym orzeczenie o niepełnosprawności wypłacane są zasiłki pielęgnacyjne – ogółem 137 osób.

Osobom samotnym, które nie są w stanie samodzielnie funkcjonować w środowisku przyznawane są usługi opiekuńcze. Usługi te świadczone są zarówno w miejscu zamieszkania jak i w Mieszkanium Chronionym w Woli Różanieckiej. Obecnie usługi świadczone są dla 8 osób. Osoby, które wymagają całodobowej opieki kierowane są do Zakładu Opiekuńczo Leczniczego lub do domów pomocy społecznej. Obecnie przebywa w domach pomocy społecznej czterech mieszkańców naszej gminy. Koszty ponoszone przez gminę wynoszą 71.500 zł w skali roku.

Dużym wsparciem dla osób niepełnosprawnych intelektualnie jest Środowiskowy Dom Samopomocy w Tarnogrodzie, który wspiera terapią 35 osób. Dodatkowo osoby te w ramach zajęć korzystają z rehabilitacji. Z usług rehabilitacyjnych mogą również korzystać osoby nie będące uczestnikami Środowiskowego Domu Samopomocy.

Szczególne znaczenie w wyrównywaniu szans i integracji osób niepełnosprawnych ze społeczeństwem odgrywają działania na rzecz likwidacji barier architektonicznych i urbanistycznych utrudniających osobom niepełnosprawnym dostęp do obiektów użyteczności

publicznej. Mimo, że w ostatnich latach sytuacja znacznie się poprawiła, to są jednak obiekty wymagające przystosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Do najważniejszych problemów osób niepełnosprawnych gminy można zaliczyć:

- bariery w aktywności zawodowej,
- występujące bariery psychospołeczne, architektoniczne, urbanistyczne, komunikacyjne utrudniające aktywność społeczno-zawodową i kulturową,
- braki w lokalnej infrastrukturze informacyjnej, edukacyjnej, doradczej i terapeutycznej.

2.6.1.5. Rynek pracy i zatrudnienie

Z przeprowadzonej diagnozy w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Tarnogrodzie wynika, że jedną z głównych przyczyn korzystania z pomocy społecznej jest ubóstwo – 73,80 % rodzin korzystających z pomocy, powodowanej bezrobociem – 40 %. Przeciwdziałaniem temu zjawisku jest tworzenie miejsc pracy.

W tabeli przedstawiono strukturę bezrobocia w gminie Tarnogród na dzień 21.XII.2013 r. (źródło: Powiatowy Urząd Pracy w Biłgoraju).

Gmina	Bezrobotni ogółem	Bezrobotne kobiety	Uprawnieni do zasiłku	Uprawnione do zasiłku kobiety	Bezrobotni zwolnieni z winy zakładu pracy	Osoby do 25 roku życia	Osoby powyżej 50 roku życia	Bezrobotni ogółem 31.XII.2012 r.	Wzrost w stosunku do 31.XII.2012 r.	
									Liczbowo	Procentowo
Tarnogród	253	110	25	11	12	69	34	239	14	5,85

Największa liczba bezrobotnych (69) są to osoby do 25 roku życia, często wykształcone, lecz wykształcenie nie jest adekwatne do

potrzeb rynku. Nie wykazane są też osoby, które z powodu braku pracy zmuszone były wyjechać za granicę aby zdobyć środki na swoje utrzymanie. Nie ma wśród wykazanych bezrobotnych osób zamieszkujących na wsi, ubezpieczonych w KRUS jako domownicy, pracujący dorywczo, gdyż praca w odległej miejscowości za najniższe wynagrodzenie nie jest atrakcyjną propozycją.

Gmina Tarnogród współpracuje z Powiatowym Urzędem Pracy w Biłgoraju zatrudniając osoby kierowane do pracy w ramach stażu.

2.6.1.6. Bezpieczeństwo publiczne i patologie społeczne

Na terenie Gminy Tarnogród nad bezpieczeństwem publicznym czuwa Posterunek Policji w Tarnogrodzie. Pracujący w nim policjanci mają do dyspozycji 2 samochody pozwalające na patrolowanie podległych miejscowości. Gmina nie jest szczególnie zagrożona przestępczością, problemem są przypadki pijaństwa wśród dzieci i młodzieży. Alkohol jest czynnikiem rodzącym agresję i przemoc. Odnotowywane są przypadki dewastacji mienia publicznego, kradzieży i rozbojów, wypadków drogowych. Posterunek Policji w Tarnogrodzie w tym zakresie współpracuje z Gminną Komisją Przeciwdziałania Alkoholizmowi, gdzie w 2013 r. rozpatrzono 20 wniosków o skierowanie na leczenie osób uzależnionych od alkoholu, w tym skierowano 2 osoby do Sądu Rejonowego w Biłgoraju celem wszczęcia postępowania w sprawie leczenia odwykowego. W 2013 r. udzielono wsparcia 33 rodzinom z problemem alkoholowym na kwotę 76.155 zł.

Wynikiem interwencji policji jest również kierowanie sprawców przemocy do Zespołu Interdyscyplinarnego. W roku 2013 odbyły się 3 posiedzenia Zespołu, prowadzono działalność profilaktyczną dotyczącą przeciwdziałania przemocy.

Brak jest placówki, w której mogłyby się schronić ofiary przemocy.

W gminie również problem stanowi bezpieczeństwo drogowe, ponieważ przebiegają tu dwie drogi wojewódzkie nr 835 Lublin –

Przemysł oraz nr 863 Kopki – Cieszanów. Są to drogi prowadzące do przejść granicznych z Ukrainą w Korczowej i Medyce. Obie trasy są w wysokiej mierze uczęszczane przez jadące tranzytem samochody, w tym duża liczba samochodów ciężarowych. Pojazdy często nie stosują się do obowiązujących przepisów drogowych, powodując wielokrotnie zagrożenie dla życia i zdrowia mieszkańców.

Z informacji policji dotyczącej bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie gminy Tarnogród w latach 2011 – 2012 przestępczość maleje lecz należy podjąć działania profilaktyczne pracując z dziećmi i młodzieżą w placówkach wsparcia dziennego, gdyż często z nadmiaru wolnego czasu młodzież popełnia wykroczenia chuligańskie i zakłóca spokój. Należy rozważyć możliwość monitorowania centrum Tarnogrodu.

Oprócz policji nad bezpieczeństwem mieszkańców czuwa 6 zastępów Ochotniczej Straży Pożarnej (Różaniec Pierwszy, Różaniec Drugi, Wola Różaniecka, Luchów Górny, Luchów Dolny, Tarnogród), na wyposażeniu których jest 7 samochodów. W 2013 r. OSP uczestniczyło w gaszeniu pożarów – 12 akcji, pomoc przy wypadkach drogowych – 1, akcjach przeciw powodziowych – 1, innych zagrożeniach – 12. Jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej w Tarnogrodzie działa w Krajowym Systemie Ratowniczo – Gaśniczym.

2.6.2. Katalog zidentyfikowanych problemów społecznych w gminie.

Z przeprowadzonej ankiety w grudniu 2013 r. dotyczącej diagnozy problemów i potrzeb społecznych gminy Tarnogród wynika, że głównymi problemami gminy wg respondentów jest:

- bezrobocie – 85 %,
- alkoholizm i narkomania – 59 %,
- ubóstwo – 49 %,
- przemoc – 24 %.

Szczególną opieką należy otoczyć w gminie:

- osoby niezaradne życiowo i rodziny wielodzietne - 55 %,
- osoby starsze i niepełnosprawne – 52 %,
- młodzież szkolną – 50 %,
- osoby bezrobotne – 46 %,
- dzieci do 7 roku życia – 26 %,
- osoby uzależnione – 19 %.

Infrastruktura gminy powinna być rozszerzona o:

- świetlice środowiskowe – 53 %,
- mieszkania socjalne – 44 %,
- kluby integracji społecznej – 37 %,
- spółdzielnie socjalne – 31 %,
- jadalnie - 16 %.

Dużym zagrożeniem dla mieszkańców jest:

- bezrobocie – 70 %,
- zły stan dróg – 63 %,
- wypadki drogowe – 29 %,
- przestępczość – 27 %.

Szkoły są miejscem bezpiecznym dla dzieci, marginalnie występuje agresja wśród dzieci i brak angażowania się rodziców w sprawy bezpieczeństwa w szkołach.

Według respondentów bezpieczeństwo mieszkańców w gminie zależy od sprawnego działania służb ratowniczych, porządkowych i sprawnego systemu administracyjnego. Nie wykazują działań, z których wynika, że angażują się w bezpieczeństwo własne i swojego otoczenia.

Działalność kulturalna na terenie gminy 75 % społeczeństwa ocenia dobrze i bardzo dobrze, lecz tylko 25 % jest zainteresowanych włączeniem się w życie kulturalne gminy. Najczęściej odwiedzana jest biblioteka i dom kultury, a powodem nie korzystania z dóbr kultury jest brak wolnego czasu, brak pieniędzy, nieznaną ofertę kulturalnej.

Poziom zaangażowania mieszkańców w sprawy gminy kształtuje się na poziomie 13 %, pozostali są niezdecydowani – 36 % i niezadowoleni – 51 %.

Ze współpracy międzyludzkiej zadowolonych jest 25 % respondentów, 29 % niezdecydowanych i aż 46 % niezadowolonych.

2.7. Kapitał społeczny gminy

2.7.1. Inwentaryzacja zasobów gminy

Organizacje pozarządowe funkcjonujące na terenie Gminy Tarnogród:

- Ochotnicza Straż Pożarna (Tarnogród, Różaniec Pierwszy, Różaniec Drugi, Wola Różaniecka, Luchów Górny, Luchów Dolny),
- LKS „Olimpiakos” Tarnogród,
- LKS „Grom” Różaniec,
- Stowarzyszenie „Horyzont Plus”,
- Stowarzyszenie „Pomocna Dłoń”,
- Stowarzyszenie „Złota Nitka”,
- Tarnogrodzkie Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych,
- Tarnogrodzkie Towarzystwo Regionalne,
- Uczniowski Klub Sportowy „Junior”,
- Klub Sportowy „Dawid”,
- Koło Diabetyków w Tarnogrodzie,
- Polski Związek Wędkarski – Koło w Tarnogrodzie,
- Wędkarski Klub Sportowy „Barbus”.

2.7.2. Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • sprawny system informacji, • dobra diagnoza sytuacji świadczeniobiorców pomocy społecznej, • skoordynowany system pomocy społecznej zapewniający wsparcie osobom i rodzinom pozostającym w trudnej sytuacji życiowej, • rozwój działań służących profilaktyce i rozwiązywaniu problemów uzależnień, • dobra baza lokalowa dla potrzeb medycznych, • dostępność do podstawowych usług z zakresu ochrony zdrowia,	<ul style="list-style-type: none"> • niedostateczne środki finansowe na funkcjonowanie pomocy społecznej, • brak mieszkań socjalnych, • brak rozwiązań systemowych w zakresie zwalczania patologii społecznych, • mały zakres ofert w systemie pomocy społecznej dla osób zagrożonych marginalizacją, • brak form pomocy w zakresie działań jednostek organizacyjnych pomocy społecznej na rzecz włączenia społecznego,

<ul style="list-style-type: none"> • dobrze funkcjonujący ośrodek wsparcia dla osób niepełnosprawnych, • dobre zaplecze do uprawiania sportu: stadion, boiska sportowe, hala sportowa, sale gimnastyczne, boiska przyszkolne, place zabaw dla dzieci, • dostępność do dóbr kultury – bogata oferta kulturalna, dobrze wyposażona biblioteka, • dostateczna ilość placówek oświatowych i kadry nauczycielskiej, • bezpieczeństwo publiczne na zadowalającym poziomie, • samoorganizacja i wzrost aktywności sektora organizacji pozarządowych, • duża liczba młodych, wykształconych osób, • trwałość tradycyjnych więzi społecznych na poziomie lokalnym. 	<ul style="list-style-type: none"> • brak zasobów lokalowych i finansowych na tworzenie placówek wsparcia, • mała liczba specjalistycznych gabinetów lekarskich, • długi okres oczekiwania na badania specjalistyczne, • brak gabinetu rehabilitacyjnego w ramach NFZ, • niskie zaangażowanie społeczne w sprawy lokalne gminy, • słabo rozwinięty wolontariat, • rozpad rodzin powodowany emigracją zarobkową, długotrwałym bezrobociem oraz patologiami, • brak stałych miejsc pracy, • zmniejszająca się liczba urodzeń, starzenie się społeczeństwa, • występowanie zagrożeń funkcjonowania rodziny – ubóstwo, bezrobocie, uzależnienie, choroby, • dziedziczenie patologii, • zbyt niska ilość ofert pracy w stosunku do potrzeb rynkowych, • duża ilość osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych, • nieadekwatność posiadanego zawodu do aktualnych potrzeb rynkowych, • brak ofert pracy dla osób po 50 roku życia i niepełnosprawnych, • niskie dochody z pracy, • ukryte bezrobocie na wsi, • odpływ ludzi młodych i wykształconych z gminy.
<p style="text-align: center;">SZANSE</p> <ul style="list-style-type: none"> • tworzenie i wdrażanie specjalnych programów pomocowych, • ożywienie gospodarcze i tworzenie miejsc pracy, • tworzenie grup wsparcia, • rozwój wolontariatu, • możliwość pozyskiwania środków z funduszy Unii Europejskiej, • wzrost wykształcenia ludzi młodych adekwatnych do potrzeb rynkowych, • edukacja społeczeństwa w kierunku kształtowania pozytywnych postaw w zakresie zdrowego stylu życia, • rozwój aktywności społeczeństwa ku wartościom prospołecznym, • rozwój społecznych grup wsparcia, • rozwój społeczeństwa informacyjnego i dostępu do nowoczesnych technologii, 	<p style="text-align: center;">ZAGROŻENIA</p> <ul style="list-style-type: none"> • trudności w pozyskiwaniu zewnętrznych źródeł finansowania, w tym wynikające z opóźnień we wdrażaniu programów i niespójności przepisów, • znaczna odległość od dużych ośrodków miejskich, a więc możliwości podjęcia zatrudnienia bądź kształcenia, • ujemny przyrost naturalny, • odpływ młodych ludzi za granicę, • przekazywanie nowych zadań przez Państwo do gmin bez odpowiednich środków finansowych, • roszczeniowe postawy społeczeństwa, w szczególności klientów pomocy społecznej, • niższe od przeciętnych dochody

<ul style="list-style-type: none"> • edukacja i wspieranie postaw przedsiębiorczych, • stworzenie warunków do integracji społeczeństwa, • wyjście na wieś z ofertą kulturalną, • zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców, • zwiększenie dostępności do profilaktyki. 	<p>mieszkańców, trudna sytuacja ekonomiczna rodzin,</p> <ul style="list-style-type: none"> • negatywne nastawienie społeczne dla osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym, • bezradność i bierność rodzin w rozwiązywaniu własnych problemów, • wzrost występowania patologii społecznych, • niewydolność wychowawcza rodzin, • brak pozytywnych postaw społecznych do przeciwdziałania negatywnym zachowaniom społecznym, • wzrost liczby osób zmarginalizowanych społecznie, mających problemy z uzależnieniem (w tym kobiet), • upadek autorytetów moralnych, społecznych, • negatywne wzorce zachowań społecznych, nastawienie konsumpcyjne do życia ludzi młodych, • wzrost przestępczości, • wzrost zachorowań na choroby cywilizacyjne, • negatywny wpływ przemian społeczno – gospodarczych na kondycję zdrowia psychicznego społeczeństwa, • brak silnych i trwałych liderów lokalnych, • uzależnienie organizacji pozarządowych od środków zewnętrznych i oparcie działalności na funduszach projektowych, nietrwałość, brak stabilności finansowej.
---	--

3. Kierunki rozwoju gminy

3.1. Wizja rozwoju społecznego

Wizja rozwoju społecznego podczas warsztatów została określona w następujący sposób:

„W 2020 roku Gmina Tarnogród jest gminą bezpieczną, przyjazną, zadbaną, gdzie mieszkańcy rozwijają swoje zainteresowania, umiejętności, współpracują ze sobą w celu zaspokojenia potrzeb społeczności lokalnej”.

3.2. Misja rozwoju społecznego.

Każdy mieszkaniec gminy Tarnogród jest ważny i zasługuje na wszechstronny rozwój w duchu szacunku, tolerancji i bezpieczeństwa, poszanowania więzi rodzinnych i lokalnych tradycji.

3.3. Cele rozwoju społecznego

3.3.1. Sformułowanie celów głównych oraz sposobów ich osiągnięcia

Cele główne:

- 1) Zmniejszenie bezrobocia o 10 % w Gminie Tarnogród do 31 grudnia 2020 r.
- 2) Zmniejszenie liczby wypadków, wykroczeń i przestępstw w gminie o 30 % do 31 grudnia 2020 r.
- 3) Wykreowanie 6 animatorów życia społecznego dla każdej miejscowości gminy Tarnogród do 31 grudnia 2020 r.
- 4) Zwiększenie o co najmniej 1 formę aktywności w 4 miejscowościach gminy do 31 grudnia 2020 r.
- 5) Objęcie 10 % mieszkańców warsztatami z zakresu rozwoju osobistego do 31 grudnia 2020 r.

Cele główne zostaną osiągnięte poprzez realizację celów szczegółowych.

3.3.2. Cele szczegółowe

- 1) Cel główny: Zmniejszenie bezrobocia o 10 % w Gminie Tarnogród do 31 grudnia 2020 r.

Cele szczegółowe:

- stworzenie miejsc pracy,
- ułatwienie zdobycia kwalifikacji,
- urealnienie oczekiwań,

- zbadanie potrzeb w zakresie przedsiębiorczości,
- edukacja i wspieranie postaw przedsiębiorczych,

Działania:

- utworzenie spółdzielni socjalnej,
- organizacja szkoleń zawodowych,
- rozpoznanie potrzeb na rynku pracy,
- spotkanie Komisji Gospodarczej Rady z przedsiębiorcami,
- warsztaty z przedsiębiorczości.

2) Cel główny: Zmniejszenie liczby wypadków, wykroczeń i przestępstw w gminie o 30 % do 31 grudnia 2020 r.

Cele szczegółowe:

- zwiększenie poczucia odpowiedzialności za bezpieczeństwo w gminie,
- profilaktyka – kształtowanie postaw ludzi młodych,
- profilaktyka wobec społeczeństwa.

Działania:

- edukacja społeczeństwa w zakresie bezpieczeństwa na wszelkie wykroczenia, przestępstwa i działania zmierzające ku wyeliminowaniu wypadków,
- praca z dziećmi i młodzieżą w szkołach – spotkania z policją i uwrażliwienie na skutki po wypadkach,
- działania prewencyjne Policji, Program współpracy z mieszkańcami w zakresie prewencji, profilaktyki.

3) Cel główny: Wykreowanie 6 animatorów życia społecznego, po 1 dla każdej miejscowości gminy Tarnogród do 31 grudnia 2020 r.

Cele szczegółowe:

- wyszukanie osób aktywnych w danej miejscowości,
- wyposażenie animatorów w wiedzę i umiejętności,
- stworzenie warunków do działania animatorów.

Działania:

- spotkania z mieszkańcami,
- przeprowadzenie szkoleń z wybranymi animatorami,

- wymiana doświadczeń i dobrych praktyk w zakresie aktywności społecznej i obywatelskiej,
  - stworzenie zintegrowanego wsparcia animatorów.
- 4) Cel główny: Zwiększenie, o co najmniej 1 formę aktywności w 4 miejscowościach gminy do 31 grudnia 2020 r.

Cele szczegółowe:

- podniesienie jakości działań Tarnogrodzkiego Ośrodka Kultury,
- wyłonienie lidera w każdej miejscowości (wspomagania aktywności lokalnej),
- dostosowanie oferty do potrzeb mieszkańców,
- aktywizacja mieszkańców poszczególnych miejscowości,
- stworzenie warunków do integracji społeczeństwa.

Działania:

- rozpoznać zainteresowania społeczności i iść w tym kierunku,
- utworzenie i wyposażenie świetlic środowiskowych,
- wyjście na wieś z ofertą kulturalną,
- włączenie seniorów do aktywnego udziału w życiu społecznym gminy.

- 5) Cel główny: Objęcie 10 % mieszkańców warsztatami z zakresu rozwoju osobistego do 31 grudnia 2020 r.

Cele szczegółowe:

- realizacja potrzeb w zakresie rozwoju,
- dopasowanie oferty szkoleniowej,
- wzrost aktywności i motywacji oraz odpowiedzialności.

Działania:

- diagnoza potrzeb, jakie warsztaty są potrzebne,
- organizacja warsztatów zgodnych z potrzebami mieszkańców,
- włączenie mieszkańców w procesy decyzyjne.

3.3.3. Podmioty uczestniczące w realizacji celów:

- 1) Urząd Miejski w Tarnogrodzie,
- 2) Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Społecznych,

- 3) Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tarnogrodzie,
- 4) Tarnogrodzki Ośrodek Kultury,
- 5) Biblioteka Publiczna w Tarnogrodzie,
- 6) Powiatowy Urząd Pracy w Biłgoraju,
- 7) Posterunek Policji w Tarnogrodzie,
- 8) Środowiskowy Dom Samopomocy w Tarnogrodzie,
- 9) Organizacje pozarządowe,
- 10) Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Tarnogrodzie,
- 11) Placówki oświatowe w gminie.

3.3.4. Środki na realizację celów

- budżet gminy,
- budżet Powiatowego Urzędu Pracy,
- budżet jednostek organizacyjnych gminy,
- budżet organizacji pozarządowych,
- środki pozyskane z zewnętrznych źródeł,
- środki pozyskane z Unii Europejskiej.

4. Zarządzanie realizacją Strategii

Zespół wdrażający strategię winien się zbierać przynajmniej raz w roku i oceniać poziom wdrażania poszczególnych celów i kierunków działań. Zespół swoją ocenę powinien przekazać Burmistrzowi i Radzie, sugerując przyjęcie proponowanych rozwiązań.

4.1. Określenie osób odpowiedzialnych za koordynację wdrażania Strategii

System zarządzania realizacją strategii określa organizację, zasady i sposoby wdrażania strategii i jej monitorowania. System ten jest bardzo ważnym elementem planowania strategicznego i operacyjnego, który decyduje o powodzeniu i dynamice procesu realizacji strategii.

System zarządzania realizacją Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych składa się z współpracujących ze sobą podmiotów zarządzających realizacją strategii:

Burmistrz Tarnogrodu – odpowiedzialny za wdrażanie strategii oraz funkcjonowanie Zespołu Wdrożeniowego oraz Zespołu ds. Społecznych.

Zespół Wdrożeniowy – to kilkuosobowy zespół o charakterze operacyjnym powołany zarządzeniem.

Zadaniem Zespołu jest koordynacja wdrażania strategii oraz stała weryfikacja osiągania zaplanowanych wskaźników realizacji (produktu, rezultatu oddziaływania). w skład Zespołu wchodzi :

- 1) Koordynator wdrażania strategii jako przewodniczący Zespołu – reprezentujący Burmistrza.
- 2) Przedstawiciele obszarów problemowych (edukacja, pomoc społeczna, kultura, sport, organizacje, zdrowie, bezpieczeństwo – reprezentujący różne środowiska mieszkańców gminy).

Zespołem Wdrożeniowym kieruje Koordynator – do głównych zadań Koordynatora należy:

- gromadzi dokumentację związaną ze strategią, zbiera informacje określające postępy w realizacji strategii,
- prowadzi monitoring realizacji strategii z wykorzystaniem systemu wskaźników
- współorganizuje spotkania Zespołu ds. Społecznych, a po każdym zebrań opracowuje raport z realizacji strategii, który następnie szeroko upowszechnia, prowadzi akcję informacyjną i promocyjną z wykorzystaniem strony internetowej gminy.
- opracowuje i aktualizuje plany operacyjne (Plan Działania),
- przedkłada plany operacyjne do zatwierdzenia przez Burmistrza,
- opracowuje roczne sprawozdania z realizacji zadań strategii

Zespół ds. Społecznych - grupa robocza powołana zarządzeniem funkcjonująca przy Burmistrzu, jako ciało doradczo-opiniujące, której członkowie reprezentują różne środowiska społeczne mieszkańców gminy, m.in. członkowie komisji Rady Miejskiej, uczestnicy warsztatów w celu aktualizacji strategii, liderzy działań społecznych.

Zadaniem Zespołu jest:

- monitorowanie problemów i działań społecznych
- ocena stopnia realizacji strategii
- opiniowanie planów operacyjnych (Planów Działania)

4.2. Zapewnienie spójności strategii z innymi dokumentami strategicznymi

Przyjęte w strategii cele i zadania są zbieżne z dokumentami szczebla powiatowego, regionalnego i krajowego Strategią Rozwoju Powiatu Biłgorajskiego i Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego. Strategia jest także zbieżna z celami i działaniami opracowanymi w dokumentach mających zastosowanie w środowiskach lokalnych gminy: Programu Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Strategia Rozwoju Gminy Tarnogród.

4.3. Monitoring strategii

Spotkania monitorujące realizację strategii odbywają się raz na dwa lata. W ramach monitoringu dokonuje się, przeglądu celów i zadań strategicznych oraz osiągnięcia zaplanowanych rezultatów a także postępów i trudności w realizacji strategii.

Monitoring strategii prowadzi Zespół Wdrożeniowy, który przedstawia swoje wnioski na posiedzeniu Zespołu ds. Społecznych.

Wnioski z monitoringu uwzględniane są podczas oceny i aktualizacji planów działania.

4.4 System oceny i aktualizacji strategii

System oceny i aktualizacji strategii zakłada możliwość wprowadzanie zmian w dokumencie strategicznym.

Zmiany będą proponowane przez Zespół ds. Wdrażania, opiniowane przez Zespół ds. Społecznych i zatwierdzone przez Radę Miejską.

4.5. System aktualizacji strategii

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych min. raz w roku poddawana będzie przeglądowi.

Podczas przeglądu analizie poddany będzie proces realizacji celów: analiza działania/zadania, harmonogram realizacji oraz osiąganych wskaźników

W przypadku zaistnienia nowych okoliczności powodujących konieczność zmian w dokumencie, zapisy w strategii zostaną odpowiednio zaktualizowane i przedstawione Radzie Miejskiej do zatwierdzenia.

5. Podsumowanie

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych otwiera szansę na możliwości realizacji polityki społecznej zgodnie z lokalnymi potrzebami. Pozwoli bardziej rozpoznać potrzeby, ułatwi podejmowanie skutecznych działań dotyczących pozyskiwania środków publicznych.

Cele określone w niniejszej strategii są podstawą do opracowania wniosków o dofinansowanie podejmowanych przedsięwzięć w zakresie rozwiązywania problemów społecznych w gminie.

Aby jednak strategia spełniała oczekiwania, potrzebna jest aktywność i integracja środowiska lokalnego.

Przyjmuje się następujące formy instytucjonalne zapewniające wdrażanie i monitoring Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych:

- nadzór nad sprawną realizacją Strategii sprawuje Burmistrz Tarnobrzegu,
- społeczny nadzór nad wdrażaniem strategii oraz opiniowanie działań społecznych zapewni Zespół ds. Społecznych (jako grupa liderów lokalnych, funkcjonująca w oparciu o Zarządzenie Burmistrza),
- w celu zapewnienia sprawnego wdrażania powołany zostaje przez Burmistrza Zespół ds. Wdrażania z Koordynatorem,

- Burmistrz Tarnogrodu co najmniej jeden raz w roku zdaje Radzie Miejskiej sprawozdanie z realizacji Strategii,
- raport w zakresie realizacji strategii udostępniany jest mieszkańcom poprzez publikację na stronie internetowej gminy.

Działania mające na celu informowanie mieszkańców o procesie realizacji zadań strategii przekazywane będą m.in. poprzez:

- spotkania z mieszkańcami w sołectwach,
- spotkania tematyczne z młodzieżą w szkołach,
- informacje na stronie internetowej gminy,
- opracowanie plakatów, ulotek.

PRZEWODNICZĄCY RADY
Jan Pawlik

